

Koopkrachtonderzoek 2019

Vier op de tien senioren ziet armoede toenemen. Zes van de tien mantelzorgers maakt honderden euro's aan kosten. En senioren zonder vermogen zijn financieel kwetsbaar, vooral de groep die nog niet gepensioneerd is. Dit zijn de uitkomsten van het koopkrachtonderzoek van KBO-PCOB.

Hoe is de financiële situatie van de respondenten?

- 35% woont in hun eigen huis en heeft daarop nog een hypotheek lopen en 20% woont in hun eigen huis en heeft de hypotheek inmiddels afgelost. De rest woont in een huurhuis van sociale woningbouw (35%), in een particulier huurhuis (9%) of anders, zoals bij familie of een kennis (1%).
- 87% heeft een aanvullend pensioen en 21% maakt gebruik van WMO voorzieningen, zoals hulp in het huishouden.
- 65% geeft aan eigen vermogen te bezitten. De grootste groep (11%) heeft een vermogen tussen de 20- en 50 duizend euro. En 26% heeft een eigen vermogen van minder dan 20.000 euro.
- 24% heeft het afgelopen jaar – dus sinds juni 2018 - rood gestaan op hun lopende rekening, 11% één keer en 13% meerdere keren. Gemiddeld stond men 47 dagen rood.
- 5% heeft op dit moment een lening lopen of uitstaande schulden bij derden, los van een eventuele hypotheekschuld. De schuld loopt het meest bij een bank (61%), of ergens anders (35%) zoals bij vrienden of familie. Het gemiddeld schuldbedrag is 9.369 euro.
- 52% geeft aan in de problemen te komen wanneer het eigen risico in de zorgverzekering zou stijgen naar €500.
- 64% van de senioren moet meer op hun uitgaven letten dan een jaar geleden.

Zorgmijding

18% van de senioren geeft aan het afgelopen jaar weleens te hebben afgezien van zorg of verzorging zoals een bezoek aan de huisarts, apotheek of tandarts vanwege de kosten. Dit is gemiddeld 4 keer voorgekomen. Het meest een bezoek aan de tandarts (67%), de fysiotherapeut (37%) en de apotheek (21%). Het geheel is meer dan 100 in verband met meerdere keuzemogelijkheden.

Wat zijn de financiële consequenties van mantelzorg?

Bijna drie op de tien senioren verleent mantelzorg en zes op de tien van hen maakt kosten wanneer ze hulp verlenen, gemiddeld 50 euro per maand.

28% van de senioren verleent mantelzorg. Het meest aan één persoon (67%) of meer personen (33%), gemiddeld twee personen. Mantelzorg wordt het meest verleend aan de partner (43%). 58% van de mantelzorgers maakt weleens kosten wanneer ze hulp verlenen, het meest aan reiskosten (77%), parkeerkosten (54%), boodschappen doen (35%) en trakteren op koffie of een drankje op een terras (ook 35%). Het geheel is meer dan 100, in verband met meerdere keuzemogelijkheden. Gemiddeld besteden de mantelzorgers die kosten maken, 50 euro per maand hieraan.

Hoe zien senioren hun financiële toekomst?

29% ligt weleens wakker van hun huidige of toekomstige financiële toekomst. Dit is voor 42% meer geworden in vergelijking met het afgelopen jaar, voor 50% is dit hetzelfde en voor 8% is het minder geworden in vergelijking met afgelopen jaar. De meeste zorgen maakt men zich over de stijgende energiekosten (29%) en de betaalbaarheid van de woning (19%).

28% van de senioren verwacht dat hun pensioen er in 2020 op achteruit zal gaan. 59% verwacht dat het hetzelfde zal blijven als dit jaar, 2% verwacht erop vooruit te gaan (en 11% weet het niet).

Neemt de armoede toe bij senioren?

38% van de senioren ziet de armoede bij senioren in hun naaste omgeving toenemen. Zoals hulp vragen van de voedselbank, nooit buiten de deur kunnen gaan vanwege het geld, overal op moeten bezuinigen, bijklussen om aan geld te komen, minder bij uitstapjes of clubs verschijnen zoals de klaverjasclub en stoppen met autorijden in verband met de kosten.

72% is van mening dat er sprake is van een steeds sterkere tweedeling in Nederland tussen zij die voldoende geld hebben en een steeds groter wordende groep die te weinig geld heeft. De rijken worden rijker en de armen worden armer.

Zijn senioren in de financiële problemen gekomen het afgelopen jaar?

12% van de senioren is het afgelopen jaar in de problemen gekomen, voornamelijk met de kosten van de vervanging van huishoudelijke apparaten (58%), vervanging van kleding en schoenen (44%), met het boodschappen doen (40%), de woonlasten (31%) en de reparaties aan de eigen woning (28%). Het geheel is meer dan 100 in verband met meerdere antwoordmogelijkheden.

Eigen vermogen

Een derde van de senioren heeft geen eigen vermogen. Deze groep is daardoor financieel kwetsbaarder dan senioren die wél eigen vermogen hebben. Het eigen vermogen wordt door senioren die daarover beschikken, gebruikt om financiële tegenvallers op te vangen. En deze buffer wordt ontbeerd door de groep senioren zonder eigen vermogen.

52% van de senioren met eigen vermogen denkt dat ze hun vermogen voor andere zaken zullen moeten gaan gebruiken, dan waarvoor ze het hebben opgebouwd. Het zal het meest opgaan aan zorgkosten, levensonderhoud, energie- en klimaatkosten en eventuele aanpassingen aan de eigen woning.

Grote verschillen

De groep senioren mét eigen vermogen is in dit onderzoek vergeleken met de groep die geen financiële buffer heeft. Op dit moment heeft 35% géén eigen vermogen. Omgerekend een groep van ruim 1 miljoen Nederlandse ouderen. De verschillen tussen de senioren met eigen vermogen en de groep zonder eigen vermogen zijn groot, zie hieronder.

Onderwerp	Eigen vermogen	Geen eigen vermogen
Kan belastingaanslag van €400 betalen	3% in problemen	36% in problemen
Eigen risico naar €500, kunt u dit dragen?	28% in problemen	67% in problemen
Heeft uitstaande schulden, buiten hypotheek	3%	9%
Let meer op uitgaven dan een jaar geleden	55%	79%
Woont in een huurwoning	34%	60%
Gebruikt Wmo-voorzieningen	17%	27%
Ligt wakker over zijn/haar financiële situatie	20%	45%
Heeft aanvullend pensioen	90%	81%
Heeft rood gestaan afgelopen jaar	15% Ja	38% Ja
Gemiddeld aantal dagen rood in afgelopen jaar	13	72
Geslacht	53% vrouw	67% vrouw
Relatie	37% single	44% single
Betaling nota gemeentelijke vergoedingen	Geen probleem 74%	Geen probleem 32%
Afgezien van bezoek arts vanwege de kosten	14%	25%
In financiële problemen gekomen (afgelopen jaar)	7% Ja	21% Ja

Hoe goed is het aankomende cohort AOW-gerechtigden financieel voorbereid?

11% van de respondenten heeft nog niet de AOW-leeftijd bereikt. De gemiddelde leeftijd van deze groep is 63 jaar. Net als uit ons koopkrachtonderzoek in 2018 blijkt dat de groep senioren die nog niet met pensioen zijn, er financieel veel minder rooskleurig voorstaat.

Een paar voorbeelden. Wanneer de nota gemeentelijke vergoedingen betaald moet worden, is dat voor 62% van de gepensioneerden geen probleem. Bij de nog niet gepensioneerden is dit veel lager, namelijk 38%. En wanneer een onverwachte belastingaanslag op de deurmat valt van 400 euro, dan heeft een 31% van deze groep er problemen mee om dit binnen twee weken te betalen, terwijl dit bij de groep gepensioneerden 16% is. De gepensioneerden hebben het afgelopen jaar minder vaak rood gestaan op hun rekening dan de senioren die nog niet met pensioen zijn, 21% tegen 44%. Deze situatie baart de senioren die nog niet met pensioen zijn dan ook zorgen. 61% ligt 's nachts wakker van hun huidige en toekomstige financiële situatie tegen 25% van de gepensioneerden. Zie tabel (z.o.z.).

Onderwerp	Gepensioneerd	Niet gepensioneerd
Heeft eigen vermogen	66%	57%
Kan belastingaanslag van €400 betalen	16% in problemen	31% in problemen
Eigen risico naar €500, kunt u dit dragen?	40% problemen	57% problemen
Heeft uitstaande schulden, buiten hypotheek	5%	10%
Moet meer op uitgaven letten dan 1 jaar geleden	62%	81%
Woont in een huurwoning	43%	51%
Heeft rood gestaan het afgelopen jaar	21% Ja	44% Ja
Gemiddelde leeftijd	75	63
Ligt wakker van zijn/haar financiële situatie	25%	61%
Betaling nota gemeentelijke vergoedingen	Geen probleem 62%	Geen probleem 38%
Afgezien van bezoek arts vanwege de kosten	17%	26%
In financiële problemen gekomen (afgelopen jaar)	10% Ja	29% Ja

Beschrijving steekproef

Het onderzoek vond plaats door bureau TeraKnowledge. In totaal deden 1.400 Nederlandse senioren mee aan dit onderzoek, in de maanden juni en juli 2019. De vragenlijst is online en telefonisch afgenomen. Dataverzameling heeft plaatsgevonden via een oproep in het ledenblad van KBO-PCOB en via de KBO-PCOB-website. Daarbuiten is gebruik gemaakt van het representatieve online KBO-PCOB panel via de standaard e-mailprocedure. De gemiddelde leeftijd van de gehele groep respondenten is 73 jaar, de oudste deelnemer is 93 jaar en de jongste 53 jaar. 58% is vrouw, 42% man. En 51% heeft een laag opleidingsniveau, 31% een midden niveau en 18% een hoog opleidingsniveau. 58% heeft een geloofs- of levensovertuiging. De netto gerealiseerde steekproef is statistisch gewogen (propensity weighting) op de variabelen geslacht, leeftijdscategorie, stedelijkheid, hoogste opleidingsniveau en geloof- of levensovertuiging.